

SARAH
DUNANT

*In het
gezelschap
van de
courtisane*

‘Een duizelingwekkende
historische roman.’

– NRC HANDELSBLAD

Over het boek

Het is 1527, en de Sacco di Roma is in volle gang: een woeste plundering waarbij Rome door een huurleger met Duitse en Spaanse soldaten volledig onder de voet wordt gelopen. Terwijl de stad in brand staat, weten twee van de meest kleurrijke en slimme bewoners van Rome te ontsnappen. Op het moment dat de vijand de deur van hun huis intrapt, slikken zij snel hun meest kostbare juwelen door en slaan op de vlucht. Fiammetta Bianchini en Bucino Teodoldi zijn, net als hun geliefde stad, door de jaren heen behoorlijk door de wol geverfd geraakt, maar deze woeste aanslag slaat desondanks diepe wonden.

Fiammetta is een wonderschone courtisane, Bucino de dwerg die haar met raad en daad bijstaat. Vroeg in de ochtend na de overval gaan ze op weg naar Venetië, een stad waar, menen zij, het geld op straat ligt. Bucino is slim, zijn ogen zien alles en hij heeft een scherpe tong, Fiammetta is mooi en handig. Al snel doen zij met hulp van een jonge, blinde genezeres en een scandaleuze dichter uit Rome weer goede zaken.

Maar Venetië blijkt een stad te zijn die zo zijn eigen verlokkingen kent. Van de vermogende Turk die op zoek is naar een nieuwe aanwinst voor het hof van zijn sultan tot een jonge minnaar die méér eist dan de paar avonden per week die Fiammetta voor hem vrijhoudt. De grootste uitdaging blijkt echter die jonge, blinde vrouw te zijn, die hun leven en uiteindelijk ook hun hart binnen weet te dringen – met vernietigende gevolgen voor allen.

De pers over *In het gezelschap van de courtisane*

‘Er bestaat geen deskundiger gids voor het Italië van de renaissance dan Sarah Dunant.’ – *Daily Mail*

‘Een historische roman van de beste soort. Dunant vermengt schoonheid en wreedheid tot een intiem en spannend portret van een tijdperk.’ – *Sunday Telegraph*

‘Dunants vermogen heerlijke verhalen uit de *canale* en *cattedrali* te vissen, betekent dat het lang zal duren eer ze haar lezers gaat vervelen.’ – *The Times*

Over de auteur

Sarah Dunant wordt internationaal geroemd om haar Italiaanse historische romans. *De geboorte van Venus*, *In het gezelschap van de courtisane* en *In ongenade* beleefden successen in meer dan dertig landen.

Van dezelfde auteur

De geboorte van Venus

In ongenade

Wil je op de hoogte worden gehouden van de romans van Orlando uitgevers? Meld je dan aan voor de nieuwsbrief via onze website www.orlandouitgevers.nl.

SARAH DUNANT

In het gezelschap van de courtesane

Vertaald uit het Engels door Frans van Delft

ORLANDO
uitgevers

© 2006 Sarah Dunant
Nederlandse vertaling © 2006/2013 Orlando uitgevers, een
onderdeel van De Arbeiderspers | A.W. Bruna Uitgevers,
Utrecht, en Frans van Delft
Oorspronkelijke titel *In the Company of the Courtesan*
Oorspronkelijke uitgever Little, Brown, London
Omslagontwerp b'IJ Barbara
Foto omslag © Corbis
Foto auteur Charlie Hopkinson

ISBN 978 90 229 6019 6

NUR 302

www.orlandouitgevers.nl

Historische aantekening

De geschiedenis van het Europa van de eerste helft van de zestiende eeuw is er een van politieke en religieuze aardverschuivingen. De corrupte katholieke kerk met als centrum Rome voelde zich bedreigd door de populariteit van het protestantisme dat voort was gekomen uit de opstand van Martin Luther in 1517 en dat zich razendsnel door heel Duitsland en het noorden van Europa verspreidde.

Italië was niet meer dan een verzameling stadstaatjes. Het was zeer kwetsbaar voor aanvallen van binnenuit en werd van buitenaf bedreigd door invasies van vreemde mogendheden, vooral Frankrijk en Spanje, de laatste onder de heerschappij van de heilige roomse keizer Karel v.

De machtigste Italiaanse steden waren Rome en Venetië. Nu Florence in verval was geraakt waren de kunst en cultuur van de renaissance naar Rome verhuisd, en onder de bescherming van de pausen gekomen. In de tussentijd bevond Venetië, aan de monding van de Adriatische Zee, zich nog steeds op het hoogtepunt van haar succes. Venetië was een door enkele adellijke families geregeerde republiek en kenmerkte zich door een opmerkelijke politieke stabiliteit, exclusieve beheersing van de Middellandse Zee en een duizelingwekkend voorspoedige economie gebaseerd op handel met het buitenland. Venetië was een waar luilekkerland voor kooplieden, reizigers en avonturiers.

Het verhaal dat je nu op het punt staat te gaan lezen begint in Rome, in 1527.

Deel een

Een

Rome, 1527

Mijn signora, Fiammetta Bianchini, zat bijtend op haar lippen haar wenkbrauwen te epilieren toen het ondenkbare gebeurde en het leger van het Heilige Roomse Rijk een bres sloeg in de muur van Gods heilige eeuwige stad en zo een massa half uitgehongerde en half krankzinnige troepen binnen liet stromen die uit waren op plundering en straf.

Italië was in die tijd een levend schaakbord voor de ambities van half Europa. De oorlogsdreiging was er even regelmatig als de oogst, in de winter gesloten allianties werden in de lente weer verbroken en in sommige streken baarden vrouwen elk jaar een nieuw kind van weer een andere binnenvallende vijand. In Rome, die grootse en schitterende stad, waren we week geworden onder de bescherming van God, maar de instabiliteit was in die tijd zo groot dat zelfs de heiligste der vaderen slinkse allianties aanging, en een paus met Medicbloed in zijn aderen had altijd een grotere hang naar macht dan naar meditatie.

In de laatste paar dagen voordat het noodlot toesloeg, wilde Rome nog steeds niet inzien dat de stad zijn ondergang tegemoet ging. Als vieze luchtjes verspreidden de geruchten zich door de straten. De steenhouwers die de stadsmuren versterkten hadden het over een machtig leger van Spanjaarden, die hun wreedheid hadden kunnen oefenen op de barbaren van de nieuwe wereld, aangevuld met legioenen Duitse lutheranen, die nog teerden op het geil van alle nonnen die ze in hun opmars naar het zuiden hadden verkracht. Maar toen het Romeinse leger onder leiding van de edelman Renzo de Ceri door de stad marcheerde om vrijwilligers te ronselen voor de barricaden, werden diezelfde bloeddorstige reuzen gereduceerd tot doodzieke mannen die op handen en

voeten kropen met hun achterste vlak boven de grond om zich te ontlasten van al het rotte voedsel en de slechte wijn die ze tijdens hun tocht naar binnen hadden geschrokt. In deze versie waren de vijandelijke troepen zó zwak dat zelfs als ze al in staat zouden zijn hun geweren op te pakken, ze geen artillerie hadden om hen te steunen. Met al die onverzettelijke Romeinen op de transen konden we hen met gemak verzuipen in onze eigen pis en overladen met onze hoon als ze naar boven durfden te klimmen. Het is altijd gemakkelijker praten over de geneugten van het oorlog voeren dan ze te ondergaan; maar toch, het vooruitzicht van een strijd die met urine en bravoure kon worden gewonnen was aanlokkelijk genoeg om een groep avonturiers aan te trekken die niets te verliezen hadden, onder wie onze stalknecht die de middag daarvoor was vertrokken.

Twee dagen later stond het leger voor de stadspoorten en stuurde mevrouw me eropuit om hem terug te halen.

's Avonds op straat was onze louche, lawaaierige stad dichtgesprongen als een klem. De rijken hadden inmiddels hun privé-legers ingehuurd en lieten de rest van het volk aanmodderen met gebarricadeerde deuren en krakkemikkig dichtgetimmerde luiken. Al maak ik kleine pasjes en loop ik krom, ik heb altijd het richtinggevoel gehad van een postduif en ik kende het doolhof Rome al jaren als mijn broekzak. Mijn signora had ooit een klant gehad, een kapitein op een koopvaardijship, die mijn mismaaktheid beschouwde als een teken van Gods bijzondere genade en me een fortuin beloofde als ik hem over de open zee naar India kon loodsen. Maar vanaf mijn geboorte word ik geplaagd door een nachtmerrie over een grote vogel die me in zijn klauwen grijpt en me dan laat vallen boven een verlaten oceaan, en onder andere om die reden heb ik altijd last gehad van watervrees.

Toen de stadsmuren in zicht kwamen zag ik uitkijkposten noch schildwachten. Tot dan toe hadden we die ook niet nodig gehad, aangezien onze afbrokkelende stadsmuren meer het genot dienden van oudheidkundigen dan van generaals. Ik klom in een van de zijtorens. Mijn dijen trilden door de hoogte van de treden en ik moest even stilstaan om naar adem te happen. In de stenen omgang hingen twee mannen slap over de muur. Boven mij, boven hen, hoorde ik een dof gemurmel, als het geprevel van het kerk-

volk tijdens de litanie. In een opwelling van nieuwsgierigheid die het won van mijn angst om gepakt te worden trok ik mezelf zo goed als ik kon op aan de onregelmatige, gebroken stenen totdat ik over de rand kon kijken.

Onder mij, zover het oog reikte, strekte zich een enorme, donkere vlakke uit, bespikkeld met honderden flakkerende kaarsen. Het gemurmel golfde als een kalme bries door de nacht en bleek afkomstig te zijn van de soldaten die beneden zaten te bidden of wat in hun slaap mompelden. Tot dan had zelfs ik geloofd in de mythe van onze onoverwinnelijkheid. Maar voor het eerst begreep ik wat er door de Trojanen heen ging toen ze vanaf de stadsmuren onder hen de Grieken in hun tentenkampen zagen en in het maanlicht de belofte van wraak van hun geпоetste schilden schitterde. Ik scheet bijna in mijn broek van angst toen ik terugkroop naar de trans en als een razende schopte ik de slapende schildwachten wakker. Van dichtbij bleken hun capuchons monnikskapen te zijn waaronder twee monniken schuilgingen die amper droog achter hun oren waren. Hun gezichten waren bleek en vertrokken. Ik ging kaarsrecht in gevechtshouding voor de eerste staan. Toen die zijn ogen opendeed, gilte hij meteen van schrik omdat hij dacht dat de vijand een grijnzende duivel met een waterhoofd uit de hel had gezonden om hem te halen. Zijn maat schrok wakker. Ik hield mijn wijsvinger tegen mijn lippen en grijnsde weer. Nu gilden ze allebei. Al vaak had ik het genoeg gemaakt geestelijken de stuipe op het lijf te jagen, maar deze keer wenste ik dat ze wat flinker en aan mij gewaagd waren. Een beetje bloeddorstige lutheraan had hen al aan zijn bajonet geregen nog voordat ze een onzeverder konden zeggen. Als waanzinnigen sloegen ze een kruis en in antwoord op mijn vragen wezen ze in de richting van San Spiritu, waar volgens hen de verdediging het sterkst was. De enige strategie die ik in mijn leven ooit heb geperfectioneerd is gericht op het tevreden houden van mijn maag, maar zelfs ik wist dat het kwetsbaarste punt van de stad juist San Spiritu was, waar de wijngaarden van kardinaal Armellini tot aan de transen reikten en waar men een boerderij tegen en zelfs in de stenen van de stadsmuur had gebouwd.

Ons leger, zoals ik het aantrof, stond in groepjes bij elkaar rondom het gebouw. Enkele officieuze schildwachten probeerden me te houden, maar ik zei dat ik me kwam melden als vrijwilli-

ger, waar ze zo hard om moesten lachen dat ze me lieten passeren. Een van hen wilde me nog een trap geven maar miste mijn achterste met een mijl. De ene helft van de mannen in het kamp stond stijf van angst, de andere helft van de drank. Onze stalknecht kon ik nergens vinden, maar ik zag wél dat als de vijand hier een bres sloeg, Rome zich even makkelijk voor hem zou openen als een vrouw haar benen opent voor een knappe buurman.

Thuis trof ik mevrouw wakker aan in haar slaapkamer en ik vertelde wat ik had gezien. Als altijd luisterde ze aandachtig. We praatten wat, maar hoe meer de duisternis om ons heen naar binnen kroop, hoe stiller we werden. Onze gedachten dwaalden af van ons aangename, luxe en veilige leventje en fladderden weg naar toekomstige verschrikkingen die we ons nauwelijks konden voorstellen.

Toen de aanval in de ochtendschemering werd ingezet, waren wij al druk bezig. Al voor het ochtendgloren had ik de bedienden gewekt. Mijn signora had me de opdracht gegeven de grote tafel in de gouden kamer te dekken en de kok opgedragen het dikste varken te slachten om een feestmaal voor te bereiden, alsof we kardinalen en bankiers te gast kregen. Hoewel er werd tegengesputterd, genoot zij zoveel gezag – of was hun wanhoop misschien wel zo groot – dat elk plan op dat moment een troost was, ook al leek het een wanhoopspoging.

Het huis was al ontdaan van zijn ostentatieve weelde: de grote vazen van agaat, de zilveren borden, de majolica schalen, de vergulde, kristallen drinkbekers uit Murano en het beste linnengoed waren enkele dagen daarvoor al opgeborgen, eerst gewikkeld in de geborduurde zijden draperieën, vervolgens in de zware Vlaamse wandkleden gerold en daarna in twee kisten gepakt. De kleinste kist was zodanig versierd met goudbeslag en inlegwerk, dat ook die ter bescherming tegen het vocht in jute moest worden gewikkeld. De kok, de stalknecht en de tweeling moesten met zijn vieren de kisten naar de tuin slepen, waar een grote kuil onder de tegels was gegraven, naast de latrines voor het personeel. Toen alles eenmaal onder de grond lag en bedekt was met een laag verse uitwerpselen (angst is een uitstekend laxermiddel), lieten we de vijf varkens los die we een paar dagen daarvoor tegen een door de inflatie enorm hoge prijs hadden gekocht. Ze rolden en sprongen in het

rond, knorrend van genoeg zoals alleen in stront wentelende varkens dat kunnen.

Toen alle sporen van rijkdom waren gewist pakte mijn signora haar schitterende halsketting – dezelfde ketting die ze omhad op het feest in het Strozzi-huis, waar de kamers verlicht werden door skeletten met kaarsen tussen hun ribben en waar de wijn, zo zwoeren velen later, vol en dik was als bloed – en gaf ze iedere bediende twee grote parels. De overige parels zouden pas verdeeld worden als de kisten ongeopend werden aangetroffen nadat het ergste voorbij was. In bloedige tijden heeft loyaliteit haar prijs en als werkgeefster was Fiammetta Bianchini zowel geliefd als gevreesd. Bovendien zette ze op deze manier iedereen slinks zowel tegen elkaar als tegen haarzelf op. Waar ze de rest van haar sieraden had verstopt, verklapte ze niet.

Wat na dit alles overbleef was een bescheiden huis van bescheiden welstand met een minimum aan decoratie, twee luiten, een vrome madonna in de slaapkamer en houten panelen met mollige nimfen in de salon; versieringen die de goede verstaander een hint gaven over haar twijfelachtige beroep, maar die niet rieken naar de overdaad van zovele andere palazzo's in de buurt. Integendeel: toen enkele uren later een luid geschreeuw opging en de kerkklokken snel na elkaar begonnen te luiden om de bevolking te waarschuwen dat de verdediging was doorbroken, was de enige geur die uit ons huis opsteeg die van een langzaam bradend varken dat in zijn eigen sappen gaar smoorde.

Degenen die het konden navertellen spraken met een zeker ontzag over die eerste aanval op de stadsmuren; hoe er, terwijl de gevechten met de dag bloediger werden, vanuit de moerasgronden achter de vijandelijke linie een dikke mist kwam opzetten, troebel als bouillon, die het massale leger beneden aan de stadsmuren zodanig aan het zicht onttrok dat onze verdedigingsmacht niet scherp op de belagers kon schieten en de vijand als een spookleger opdook uit de mist en plotseling op onze nek zat. Hoe moedig we daarna ook vochten, we stonden machteloos tegenover het grote numerieke overwicht. Om onze nederlaag te verzachten: één trofee hebben we van ze kunnen afpakken, toen een schot van een haakbus een gat zo groot als een hostie in de borst van hun

roemruchte leider, Karel de Bourbon, veroorzaakte. Later schepte goudsmid Benvenuto Cellini tegen wie het maar horen wilde op over zijn wonderbaarlijke schot. Maar Cellini was een opsnijder. Als je hem hoorde praten – en hij was graag aan het woord, zowel in de rijke palazzo's als in de achterbuurttaveernes – kreeg je de indruk dat hij de stad in zijn eentje had verdedigd. In dat geval zouden we hem verantwoordelijk moeten stellen voor wat er daarna gebeurde, want nu ze geen leider meer hadden werd het fanatisme van de vijand nergens meer door ingetoomd. Nadat de eerste bres geslagen was, stroomden ze alle kanten op de stad in, als een vloedgolf kakkerlakken. Als we de bruggen over de Tiber hadden afgebroken, zoals De Ceri, de aanvoerder van de verdediging, had geadviseerd, dan hadden we hen beslist nog een poos in Trastevere kunnen ophouden zodat we zelf een gevechtseenheid hadden kunnen vormen. Maar Rome had gekozen voor de makkelijke weg en niet voor het gezond verstand en na de snelle inname van de Ponte Sisto was de vijand niet meer te stoppen.

En zo begon op de zesde dag van de maand mei in het jaar onzes Heren 1527 de tweede plundering van Rome.

Wat ze niet buit konden maken werd afgeslacht of kapotgeslagen. Nu wordt algemeen aanvaard dat de lutherse landsknechten, de *lansquenets*, het ergst waren. Ook al was de Heilige Roomse Keizer, Karel de Vijfde, Gods gezworen verdediger, dat weerhield hem er niet van gebruik te maken van het zwaard van de ketter en zijn leger met ketters te versterken om zijn vijanden af te schrikken. En voor de landsknechten viel er genoeg te halen in Rome – in hun ogen de zetel van de antichrist. Als kooplui hadden ze nog een rekening uitstaan bij de keizer en daarom vulden ze even fanatiek hun zakken als dat ze ziertjes bekeerden. Ze beschouwden elke kerk als een poel des verderfs, elk nonnenklooster als een wijkplaats voor de hoeren van Christus, elk weeskind dat ze aan hun bajonet regen (hun lijfjes waren te klein om er munitie aan te verspillen) als een ziel die van de verdoemenis werd gered. Maar ook al hadden ze daarin misschien gelijk, ik moet er wel bij zeggen dat ik door al het geschreeuw heen net zoveel Spaanse als Duitse vloeken kon horen en ik wed dat toen de muilezels voor hun met gouden schalen en wandtapijten gevulde karren uit-

eindelijk Rome uit sjokten, evenveel daarvan richting Spanje als Duitsland gingen.

Als ze sneller waren opgerukt en minder hadden geroofd tijdens die eerste aanval, dan hadden ze misschien de allergrootste trofee kunnen bemachtigen: de heilige vader zelve. Maar toen ze aankwamen bij het Vaticaan had paus Clementius VII zijn soutane al van de vloer getild (om onder zijn vette pens ongetwijfeld een paar sidderende kardinalen aan te treffen). Alsof de duivel zelf hem op de hielen zat, was hij met een stuk of tien haastig met juwelen en heilige relikven volgestouwde zakken naar de Engelenburcht gevluht. Achter hem werd de ophaalbrug opgetrokken terwijl de aanvallers in zicht kwamen en er nog een stuk of tien priesters en hovelingen aan de brugkettingen bungelden, net zolang totdat ze gedwongen waren hen los te schudden en moesten toekijken hoe zij in de slotgracht verdronken.

Nu de dood zo nabij was begonnen degenen die nog in leven waren zich zorgen te maken over hun zielenheil. Sommige geestelijken, die hun eigen uur des oordeels zagen naderen, namen overal de biecht af en strooiden rond met gratis aflaten, maar anderen vergaarden een klein fortuin door alleen tegen exorbitant hoge prijzen vergeving te schenken. Misschien had God hen bezig gezien. Dat moest haast wel, want toen ze, terwijl ze zich als ratten schuilhielden in de donkerste hoekjes van de kerken en daar krampachtig waakten over hun zwaar beladen misgewaden, uiteindelijk door de lutheranen werden gevonden, was de wraak die hen bezocht maar al te rechtvaardig en werden ze eerst van hun buit en vervolgens van hun ingewanden beroofd.

Terwijl het tumult van verre steeds dichterbij kwam, wreven wij in huis het bestek en ons op een na beste glaswerk glanzend op. Mijn signora, die alsof er niets aan de hand was zich met de grootste toewijding aan het opmaken was, had zojuist in haar slaapkamer de laatste hand aan haar toilet gelegd en kwam naar beneden. Vanuit haar slaapkamerraam zag je soms een eenzame ziel door de straten rennen, vervolgens ergens tegenaan botsen en al opkrabbellend omkijken, alsof hij bang was dat hij door een vloedgolf werd opgeslokt. Het zou niet lang meer duren voordat het geschreeuw zo dichtbij kwam dat je er persoonlijk leed in kon onderscheiden. Het werd tijd om onze verdediging in te zetten.

Toen ze binnenkwam had ik de bedienden al in de eetkamer bij elkaar geroepen. Hoe ze eruitzag vertel ik later: iedereen kende de kracht van haar uiterlijk maar al te goed en men was op dat moment meer bezorgd om zijn eigen huid te redden dan geneigd om die van haar te bewonderen. Met één blik nam ze het tafereel in zich op. Adriana, het dienstmeisje, zat aan haar linkerkant op haar hurken met haar armen zo strak om zich heen dat ze nauwelijks nog adem kon halen. Baldesar, de kok, stond in de deuropening, zijn gezicht en bovenarmen glansden van het zweet en varkensvet. Aan het andere eind van de zojuist gedekte tafel stonden de tengere tweelingjongens, ieder met een glazen drinkbeker in zijn rechterhand. Het enige zichtbare verschil in hun uiterlijk was de mate waarin ze trilden.

‘Je kunt dat glas maar beter neerzetten als je het amper kunt vasthouden, Zaccano,’ zei mijn mevrouw met een krachtige, lage stem. ‘Onze bezoekers zullen je niet dankbaar zijn als ze tussen de glasscherven moeten zitten.’

Zaccano kreunde terwijl hij zijn vingers om de steel losliet en het glas liet vallen in de open linkerhand van Giacomo, die zoals altijd precies scheen te weten wat zijn broer ging doen voordat hij het deed.

‘Bravo Giacomo. Jij mag de wijn serveren.’

‘Mevrouw...’

‘Baldasar?’ zei ze, nauwelijks naar hem omkijkend.

‘In de kelder staan drie geweren. En er is een lade vol met messen in de keuken.’ Hij veegde zijn handen af aan zijn broek. ‘Als we er ieder een van nemen...’

‘Als we er ieder een van nemen... hoe snijden we dan het varken aan?’ En nu draaide ze zich om en keek hem recht in zijn ogen aan.

Hij staarde naar haar terug. ‘Met uw welnemen, mevrouw, dit is waanzin. Hoort u niet wat er aan de hand is? Wij zijn nu de varkens. Zij rijgen óns aan het spit.’

‘Ik vrees dat ze dat inderdaad zullen doen. Maar ondanks hun ontstellende gebrek aan manieren geloof ik niet dat ze zó onverschrokken zijn dat ze hun honger stillen door ons te roosteren en op te eten nadat ze ons hebben afgemaakt.’

Adriana naast haar begon luid te jammeren en zakte neer op de

vloer. Ik wilde op haar aflopen, maar Fiammetta hield me tegen met haar blik.

‘Vooruit, ga staan, Adriana,’ zei ze streng. ‘Iedereen weet dat de rok van een vrouw die op de grond ligt een stuk gemakkelijker is op te tillen. Sta op. En wel nu meteen.’

Adriana stond op, haar gejammer verstomde in haar keel. De ruimte leek te trillen van haar angst.

Fiammetta draaide zich om en ik zag woede botsen tegen angst. ‘Wat hebben jullie toch?’ Ze sloeg met haar handen op tafel, zo hard dat het bestek rammelde. ‘Denk toch eens na. Ze kunnen ons heus niet allemaal afslachten. Wie het overleeft zal zijn huid eerder redden met sluwheid dan met botte keukenmessen – die ik je ver-geef, mijn beste Baldesar, want je sauzen maken de grofheid van je sneden helemaal goed.’

‘Als de plunderaars hier zijn aangekomen zullen ongetwijfeld enkelen onder hen willen neuken en bloedvergieten, maar er zullen er ook zijn die daar even genoeg van hebben. De hel roostert zelfs zijn eigen duvels gaar en van zo’n slachtpartij als deze kan men misselijk en gek worden. Dus gaan wij hen redden van henzelf. We nodigen hen uit voor een feestmaal in dit huis en bieden troost en gezelligheid, een vak waarin we aardig doorkneed zijn. En als dank – al zullen ze het bestek, de glazen, de vloerkleden, de snuisterijen en alles wat ze maar van de muren kunnen rukken, willen meene-
men; sterker nog, wij bieden hun dat allemaal aan – als dank laten zij ons misschien in leven. Al was het maar omdat voor een soldaat die jarenlang van huis is geweest, een oord waar hij kan thuis-
komen zowel een troost is als een veilige plek voor zijn buit, en het enige wat nog beter is dan een goede hoer is een goede kok. En dit huis, ik herinner jullie er maar aan, heeft beiden.’

In de daaropvolgende stilte kon ik bijna het applaus horen van een heel ander publiek, een publiek van geestelijken, bankiers en geleerden, van invloedrijke mannen die na hun buik rond te hebben gegeten en gedronken, genieten van de kunst van het debat met een mooie vrouw, vooral als het elegante daarin wordt gekruid met het pikante – een vaardigheid waarin mijn signora excelleerde. Maar niemand klapte in zijn handen. Geloofden ze haar? Op mij had ze een tamelijk overtuigende indruk gemaakt. Het deed er niet toe. Als ze maar bleven. Niemand verroerde een vin.

Ze zuchtte diep. ‘Dus... wie wil vertrekken, daar is de deur.’

Ze wachtte de reacties af.

Uiteindelijk gaf de kok grommend antwoord. ‘Ik sta er alleen voor. Als je goed te eten wilt krijgen, heb ik het meisje nodig als hulp.’

‘Ze is nog te jong. Je zult het met een van de jongens moeten doen. Zaccano. Niet zeuren. Jullie zullen niet lang van elkaar gescheiden blijven. Giacomo, jij zorgt voor de kaarsen. Ik wil in elke kandelaar een kaars zien voor het donker wordt. Jij, Adriana, krijgt de kans je in de prachtigste stoffen te hullen. Neem die blauwe met de hoge hals uit mijn kist en trek een paar bijpassende satijnen slippers aan. Gebruik een beetje rouge, ik herhaal, een beetje. Je wilt schattig overkomen, niet verleidelijk. En schiet een beetje op.’

Het meisje liep zowel opgewonden als bang de trap op. Toen iedereen weg was ging Fiammetta aan het hoofd van de tafel zitten. Nu het licht op haar gezicht viel, zag ik fijne zweetpareltjes op haar huid.

‘Goed gedaan,’ zei ik zacht. ‘Iedereen is bereid om hier te blijven.’

Ze haalde haar schouders op en sloot haar ogen. ‘Dan zal iedereen waarschijnlijk hier omkomen.’

We zaten onbewogen te luisteren. Het lawaai buiten nam toe. Al snel vormden die enkele verloren zielen een grote stroom panische vluchtelingen.

De twijfel bleef bestaan. Ik bracht hem bondig onder woorden. ‘Kunnen we dit wel doen?’

Ze schudde haar hoofd. ‘Wie zal het zeggen? Als ze werkelijk zo hongerig en uitgeput zijn als wordt beweerd, dan maken we misschien een kans. Laten we hopen op Spanjaarden. Ik heb er nog nooit een ontmoet die zich niet meer bekommerde om zijn levenssappen dan om een eervolle dood. Als de lutheranen komen dan kunnen we maar beter naar onze rozenkransen grijpen en hopen op het martelaarschap. Maar dan slik ik wel eerst mijn juwelen door.’

‘En dan? Ze uitkakken in de hel om de poortwachters om te kopen?’

Haar gelach flakkerde op als een vlammetje van hoop. ‘Je vergeet dat ik de courtisane van de kardinaal ben, Bucino. Met alle af-

laten die ik heb, kom ik op zijn minst tot aan het vagevuur.'

'En wat houdt dat in voor de dwerg van de courtisane van de kardinaal?'

'Die past wel onder mijn boetekleed,' zei ze, en op dat moment klonk uit de herrie op de achtergrond een heldere stem die enkele verhaspelde, maar begrijpelijke woorden sprak. '*Casas nobiles... ricas. Estamos aquí.*'

De vijand leek te zijn gearriveerd. Als genade komt van God, dan is geluk een geschenk van de duivel die voor de zijnen zorgt. Ik weet alleen maar dat Rome die dag een speelbal van het lot was en dat er onder de lijken in de massagraven evenveel onschuldige zielen waren als dat er schuldigen rondliepen die het hadden overleefd. Over onze status laat ik het oordeel liever aan anderen over.

Ze stond op en trok haar rok recht, een fraai geklede vrouw die op waardige wijze haar gasten ontvangt. 'Laten we hopen dat hun commandant niet al te ver uit de buurt is. Ik wil mijn beste goudbrokaat niet verspillen aan een bende soldaten. Misschien wil je even naar Adriana kijken. Wanneer ze op iemands dochter lijkt, overleeft ze het misschien langer dan als dienstmeisje. Al kan een al te maagdelijke uitstraling haar ook fataal worden.'

Ik liep naar de trap.

'Bucino.'

Ik draaide me om.

'Kun je nog jongleren?'

'Jong geleerd is oud gedaan,' antwoordde ik. 'Waar zal ik mee spelen?'

Ze glimlachte. 'Met onze levens misschien?'

Het duurde nog langer dan we hadden gedacht voordat ze er waren. Maar verkrachten en plunderen zijn tijdrovende bezigheden en er was zoveel te doen. Het was bijna donker toen ik op het dak stond en toekeek hoe een grote groep mannen onze straat in liep. Joelend kwamen ze de hoek om, een stuk of tien voorop, met getrokken zwaarden en ontblote bovenlijven, hun monden opengeperd als zwarte kuilen, hun lichamen schokkerig en wild alsof ze als marionetten aan de touwtjes van de duivel hingen en op zijn muziek dansten. Achter hen kwamen nog eens een stuk of tien mannen, die een hoog opgetaste kar achter zich aan trokken, en

achter hen reed een man te paard; als dat hun aanvoerder was, ging hij zijn mannen duidelijk niet langer voor.

Op ons pleintje aangekomen hielden ze halt. Overal in de stad waren de deuren van de rijke huizen gebarricadeerd en de luiken dichtgetimmerd. Enkele mannen stonden te wankelen op hun benen. De wijn in Rome was beter dan die op het treurige platteland dat ze hadden leeggeplunderd en waarschijnlijk hadden ze er inmiddels hele vaten van achterover geslagen. Een grote kerel achterin brulde als een leeuw, pakte een bijl van de kar, tilde die hoog in de lucht, wankelde even toen hij een aanloop nam en liet de bijl vervolgens met geweld neerkomen in het venster van het huis van de specerijenkoopman op de hoek. Je hoorde de klap door het huis galmen en daarna van binnenuit het gegil opklinken dat hij had veroorzaakt. Als motten op een vlam kwamen de anderen op het lawaai af. Het kostte deze bende van een man of twaalf hooguit tien minuten om binnen te komen. De andere mannen op het plein namen de omgeving in zich op. De aanvoerder was al bijna van zijn paard gesprongen toen ik van het dak kroop om mevrouw beneden te waarschuwen. Maar er was niemand meer op de binnenhof en ik was op tijd terug bij de dakrand zodat ik kon horen hoe de hoofdingang beneden werd ontgrendeld en kon zien hoe zij het schemerige plein op liep.

Wat ging er door hen heen toen de deuren opengingen en zij tevoorschijn kwam? Op dit punt in haar leven had Fiammetta Bianchini al meer dan genoeg complimenten over haar uiterlijk gekregen, waarvan er vele zo tastbaar waren geweest dat we ze in grote kisten onder varkensmest hadden moeten begraven. Maar laten we het voorlopig zo simpel houden als de mannen tegenover haar. Ze keek met opgeheven hoofd om zich heen, zoals alleen rijke vrouwen dat kunnen die gewend zijn om hoog te paard gezeten op het gewone volk neer te kijken, en ze was mooi. Haar huid was glad en van een albasten bleekheid, haar borsten werden zodanig boven haar met gouddraad doorregen keurslijf uit geduwd dat ze evenveel onthulden als verborgen; een perfecte verborgen verleidster in een stad vol rijke celibatairen die deugdzaamheid moesten voorwenden, ook als ze met een lid als een vlaggenstok onder hun soutanes over straat liepen.

Haar ogen waren groen als jong gras, haar lippen vol en rood,

haar wangen opgefleurd met een dun laagje perzikkleurige rouge. Haar haren gaven haar echter klasse. Want het haar van mijn signora was als een rivier van goud die buiten zijn oevers treedt, even rijk aan kleurschakeringen als een waterval; witgouden en goudgele lokken waren doorweven met honingkleur en kastanjerood; heel vreemd was het en tegelijk zo natuurlijk dat het onmiskenbaar een geschenk van God was en niet uit een apothekersflesje kon komen. En omdat ze geen ring aan haar vinger droeg en er geen man in huis was, liet ze het wanneer ze gasten had los over haar schouders vallen, zodat 's avonds als ze in de stemming was en ze haar hoofd lachend in haar nek gooide of deed alsof ze gepikeerd was, dat warme haarscherp met haar mee wapperde en als je dicht bij haar zat zou je zweren dat speciaal voor jou de zon was opgegaan.

Dus ja, die met knotsen uitgeruste boerenpummels die naar drank en bloed stonken, bleven stokstijf staan toen ze haar zagen. Er waren veel mooie vrouwen in Rome in die tijd, velen werden er door de losse zeden alleen maar mooier op, en voor deze mannen was iedere vrouw wat een slok koud water is voor iemand die vergaat van de dorst. Maar weinigen hadden de gevatheid van mijn mevrouw, die puntiger was dan een tandenstoker, noch haar vernuft wanneer ze ergens voor moest vechten.

‘Goedenavond, soldaten van Spanje. U hebt een lange reis achter de rug en ik heet u allen welkom in deze schitterende stad.’ Haar stem klonk krachtig en haar woordkeus was geoefend op een aardige hoeveelheid Spaanse kooplui en reizende geestelijken. Een goede courtesane kan in vele talen verleiden en de besten onder hen waren in Rome opgeleid. ‘Wie is uw commandant?’

De man op het paard aan de andere kant van het plein draaide zich om, maar anderen waren dichterbij. Nu het geluid van haar stem de betovering had verbroken begonnen ze dichterbij te komen. Eén man ging iedereen grijnzend voor met uitgestrekte armen alsof hij een uitbundige smeekbede hield, en het mes in zijn hand fungeerde als extra attribuut van zijn charme.

‘Ik ben de aanvoerder,’ zei hij met een dikke tong, terwijl de mannen achter hem joelden en het uitproestten. ‘En u bent zeker de hoer van de paus.’

Hij stond nu bijna tegen haar aan. Ze verroerde geen vin, ging alleen nog rechter staan en stak nu zo'n vijf centimeter boven

hem uit. ‘Die hoeren hebt u al gehad, meneer. Dit is het huis van Fiammetta Bianchini. Er is eten en onderdak voor mannen die de ware Romeinse gastvrijheid nog niet hebben geproefd.’

Hij bromde wat, keek naar haar alsof hij door haar woorden van zijn stuk was gebracht. Achter hem verdrongen zich nog drie mannen, alsof ze bloed roken. De aanvoerder was nu van zijn paard gesprongen en liep door de kluwen van zijn mannen heen. Naast mij op het dak begonnen de handen van Giacomo zo te trillen dat ik bang was dat hij het geweer uit zijn handen zou laten vallen. Je vond niet snel in Rome twee broers die nog mooier waren, maar de synchroniciteit van hun tweelingkarakters was zó groot dat je ze niet zonder risico van elkaar kon scheiden. Zonder onze stalknecht hadden we echter geen keus.

Een andere soldaat met een gezicht dat zwart zag van alle geloste schoten, duwde zijn maat opzij, beende op haar af en ging nog dichterbij haar staan. Hij stak zijn hand uit om haar aan te raken. Ze verroerde zich niet totdat hij bijna haar borsten aanraakte. Met de snelheid van een zwaluw in de avondschemering weerde ze hem met haar rechterhand af en gaf ze hem een pats. Hij piepte meer uit verontwaardiging dan van de pijn.

‘Het spijt me, meneer,’ zei ze. Zo snel als een inktvlek toverde ze met haar linkerhand een geborduurd zakdoekje tevoorschijn en bood hem dat aan. ‘U hebt zulke vuile handen. Pas als die schoon zijn wil ik met u kennismaken. Hier, hou maar.’

Hij nam het doekje aan en nadat hij zijn handen had afgeveegd keek hij haar weer aan. Maar of hij het aan haar terug wilde geven of iets wilde gaan zeggen, dat zullen we nooit te weten komen, want precies op dat moment gleed de hand waarop ik steunde onder me weg en interpreteerde Giacomo mijn onopzettelijke duwtje als een teken voor actie. De kogel suisde genadiglijk over hun hoofden heen. Iedereen staarde omhoog. Over de dakrand heen staken drie geweren uit die naar beneden waren gericht, en verder nog vier bezemstelen, die provisorisch waren aangepast zodat ze op geweerlopen leken. Toen de rook van het schot nog in de lucht hing, leek het even alsof het huis zwaar werd verdedigd. Mijn signora en ik zijn het nooit eens geworden over dit moment. Ik zeg dat, hoewel zij op dat moment het spel nog niet verloren had, het schot hun ruimschoots de tijd gaf te twijfelen aan de intenties van mevrouw.